

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

РОБОЧА ПРОГРАМА

Назва освітньої компоненти	Ризикологія
Код та назва спеціальності	072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Назва освітньої програми	Управління фінансами, банківська справа та страхування
Рівень освіти	перший (бакалаврський)
Форма навчання	Денна / заочна
Семестр	4
Кількість кредитів ЄКТС	6
Форма підсумкового контролю	екзамен
Розробник програми	Стешенко Олена Дамирівна к.е.н., доцент доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

Харків - 2025

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Обов'язкова : цикл професійної підготовки

Курс: 2 / Семестр: 4

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Стещенко Олена Дамирівна, к.е.н, доцент

Профайл викладача – <https://kart.edu.ua/staff/steshenko-od>

Контактна інформація - steshenkoed@kart.edu.ua

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу – <http://rasp.kart.edu.ua>

Сторінка курсу в MOODLE - <https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=15367>

МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Метою є формування розуміння економічних ризиків, ознайомлення з сучасними підходами до їх аналізу та оцінки, навчання враховувати, мінімізувати та управляти ризиками під час прийняття управлінських рішень.

Завдання:

1) оволодіти основами ризикології як науки та набути вміння ідентифікувати економічні ризики різних видів у господарській діяльності підприємств та фінансових інститутів, зокрема в умовах нестабільності та кризових явищ;

2) систематизувати знання щодо сучасних підходів та методологій аналізу ризиків та набути практичних навичок застосування якісних і кількісних методів оцінки ризиків (статистичних, експертних, аналізу доцільності витрат) для конкретних бізнес-ситуацій;

3) отримати навички розробки та обґрунтування управлінських рішень з урахуванням фактора ризику та освоїти інструменти мінімізації та управління ризиками, включно з диверсифікацією, страхуванням та хеджуванням;

4) навчитися аналізувати вплив специфічних ризиків (валютних, інвестиційних, виробничих, комерційних) на ефективність діяльності суб'єктів господарювання та опанувати методи розробки стратегій захисту від них;

5) сформувати вміння комплексної діагностики ризикового середовища підприємства та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління ризиками для підвищення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондовий ринок або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності

Заплановані загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем.
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Результатами навчання (ПР):

- ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
- ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи, страхування та фондового ринку

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Знання здобуті в процесі вивчення дисциплін за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти – "Оптимізаційні методи і моделі", "Інформатика", "Фінанси", "Фінансова математика", «Статистика»; «Менеджмент».

ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Освітні компоненти підготовки за ОС «бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» ОПІ «Фінанси, банківська справа та страхування»: Економічний аналіз; Інформаційні системи та технології у фінансах; Економетрика; Фінансовий аналіз банківської діяльності тощо.

ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Відповідно до резолюції ООН №70/1 та Указу Президента України №722/2019, освітня компонента сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку (ЦСР):

Тема курсу	Відповідність ЦСР	Очікувані результати навчання (зв'язок з ЦСР)
Теми 1, 2, 7 (Загальна теорія ризику, оцінка, комерційні ризику)	ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання	Формування системних знань про джерела, класифікацію та методи оцінки ризиків є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що забезпечує стабільність, конкурентоспроможність та стійке зростання підприємств, а отже, і економіки в цілому.
Тема 3, 5 (Ризик і ціна капіталу, інвестиційні ризику)	ЦСР 9: Інновації та інфраструктура	Розуміння зв'язку ризику та вартості капіталу, а також методів оцінки інвестиційних ризиків (напр., модель CAPM) є критично важливим для прийняття рішень про довгострокове фінансування інноваційних проектів та розвиток стійкої інфраструктури.
Тема 6 (Виробничі ризику)	ЦСР 12: Відповідальне споживання та виробництво	Аналіз виробничих, постачальних та збутових ризиків безпосередньо пов'язаний з управлінням ланцюгами поставок, мінімізацією втрат, запобіганням дефіциту ресурсів та забезпеченням безперебійності виробничих процесів, що лежить в основі сталого виробництва.
Тема 4 (Валютні ризику)	ЦСР 17: Партнерство заради цілей	Вивчення механізмів хеджування та страхування валютних ризиків підкреслює важливість міжнародної співпраці, використання глобальних фінансових інструментів та гармонізації підходів для забезпечення фінансової стабільності в умовах глобалізації.
Усі теми ОК (Формування культури управління ризиками)	ЦСР 4: Якісна освіта	Дисципліна забезпечує набуття критично важливих професійних компетентностей (СК04, СК10) для сучасного фахівця в галузі фінансів, відповідаючи викликам динамічного ринкового середовища та сприяючи якісній освіті, спрямованій на практичний результат.
Усі теми ОК (Прийняття відповідальних рішень)	ЦСР 16: Мир, справедливість та сильні інститути	Навчання методології аналізу та оцінки ризиків формує основу для прозорих, обґрунтованих і відповідальних рішень у фінансовій сфері,

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1 Методологія визначення економічного ризику

Тема 1. Економічні ризики: джерела та сутність

Тема розкриває ризик як фундаментальну економічну категорію, досліджує його необхідність, суттєві ознаки, функції та роль в підприємницькій діяльності. Вивчається класифікація економічних ризиків за місцем їх походження та аналізується їх вплив на стратегічний розвиток підприємства і поведінку ринкових суб'єктів. Окремий акцент робиться на трансформації ризикового середовища під час воєнного стану: аналізуються нові категорії ризиків, такі як операційні ризики знищення активів, логістичні та гуманітарні ризики блокування постачань, а також ризики, пов'язані з масовою міграцією персоналу та клієнтів. Розглядається питання інклюзії в контексті ризик-менеджменту – як врахування потреб співробітників та клієнтів з обмеженими можливостями при оцінці стійкості бізнес-процесів.

Тема 2. Показники ризику та методи його оцінки

Тема детально розглядає принципи та інструменти аналізу ризиків та оцінки їх впливу на фінансові результати підприємства. Вивчається концепція зон ризику залежно від величини потенційних збитків, побудова кривої ймовірності розподілу збитків. Порівнюються різні методи аналізу: статистичний метод та метод аналізу доцільності витрат для кількісної оцінки ступеня ризику. Спеціальна увага приділяється адаптації методів оцінки до умов дефіциту даних та високої невизначеності в період воєнного стану та на етапі планування відновлення, коли класичні статистичні моделі потребують корекції експертними оцінками та сценарним аналізом.

Тема 3. Ризик і ціна капіталу

У темі досліджується фундаментальний зв'язок між ризиком та вартістю капіталу для підприємства. Розглядаються механізми об'єднання ризиків та концепція диверсифікації як ключового інструменту зменшення несистематичного ризику. Аналізується світовий досвід застосування диверсифікації, її сутність, класифікація, основні напрями та можливості. Вивчається метод коваріації для оцінки ефективності диверсифікації. Окремо обговорюється специфіка залучення капіталу (інвестицій, кредитів) українськими компаніями в умовах підвищених ризиків та роль євроінтеграційних процесів у забезпеченні доступу до європейських фінансових інструментів і гарантій для підтримки бізнесу.

Модуль 2 . Види ризиків у підприємницької діяльності

Тема 4. Валютні ризики

Тема присвячена аналізу сутності та особливостей валютного ризику, зумовленого коливанням обмінних курсів. Детально вивчається класифікація валютних ризиків (трансакційний, трансляційний, економічний). Порівнюються різні підходи та стратегії захисту від валютних ризиків, зокрема хеджування за допомогою ф'ючерсів, форвардів та опціонів. Страхування валютного ризику розглядається як один із методів його мінімізації. Аналізуються практичні аспекти управління валютними ризиками для українських імпортерів та експортерів у контексті валютної політики в умовах воєнного стану та майбутньої інтеграції в єдиний європейський фінансовий простір.

Тема 5. Інвестиційні ризики

Тема охоплює загальну характеристику та поглиблену класифікацію інвестиційних ризиків за різними ознаками: економічною характеристикою, періодом виникнення, формами інвестування та джерелами. Досліджується організація якісного та кількісного аналізу інвестиційного проекту з метою визначення сумарного ступеня ризику. Вивчаються класичні моделі оцінки, такі як модель оцінки капітальних активів (CAPM) та кумулятивний підхід. Спеціальна підтема присвячена оцінці ризиків інвестицій у відновлення інфраструктури та економіки України, з урахуванням політичних, репутаційних та регуляторних аспектів, а також вимог європейських донорів щодо прозорості та управління ризиками.

Тема 6. Виробничі ризики

Тема зосереджена на сутнісно-змістовній характеристиці виробничих ризиків, їх класифікації та впливі на операційну діяльність підприємства. Детально аналізуються постачальні ризики, включаючи методи їх прогнозування та запобіжні заходи, особливо актуальні в умовах дефіциту сировини та розривів у логістичних ланцюгах. Також розглядається сутність ризиків збуту, методи прогнозування їх виникнення та стратегії запобігання. Підкреслюється важливість створення безбар'єрних та адаптивних виробничих процесів, стійких до зовнішніх шоків, що також є елементом соціальної відповідальності бізнесу.

Тема 7. Комерційні ризики

У темі дається характеристика ризиків, властивих комерційній діяльності підприємства. Досліджується сутність комерційних ризиків та їх детальна класифікація. Особлива увага приділяється маркетинговим ризикам: ризикам недостатньої сегментації ринку, помилкового вибору цільового сегменту чи стратегії просування, неефективної реклами, невірною ціноутворення, а також ризикам, пов'язаним з організацією збутових мереж. Окремо розглядаються ризики, пов'язані з цифровізацією продажів та кібербезпекою в e-commerce, а також питання побудови інклюзивної комерційної політики, що враховує різноманітні потреби споживачів для мінімізації репутаційних ризиків та максимізації охоплення ринку.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема практичного заняття	Ключові питання та завдання
1.	Визначення ризику в умовах невизначеності. Оцінка зовнішніх ризиків	<ul style="list-style-type: none">• Які особливості має ризик в умовах повної та часткової невизначеності?• Завдання: На основі заданого сценарію (наприклад, вихід компанії на новий ринок в умовах нестабільності) ідентифікувати та структурувати зовнішні ризики (політичні, економічні, соціальні, технологічні – PEST-аналіз).• Оцінити вплив зовнішніх ризиків (наприклад, змін валютного курсу чи законодавства) на ключові показники діяльності підприємства.
2.	Статистичний метод оцінки ризику	<ul style="list-style-type: none">• Які статистичні показники (дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації) використовуються для кількісної оцінки ризику?• Завдання: На основі часових рядів доходів/прибутку підприємства (реальних або симульованих) розрахувати показники мінливості для оцінки загального рівня ризику.• Побудувати та проаналізувати криву розподілу ймовірностей можливих результатів (збитків).
3.	Модель оптимізації ступеня ризику	<ul style="list-style-type: none">• Як принципи диверсифікації дозволяють оптимізувати співвідношення "ризик-дохідність"?• Завдання: Розрахувати очікувану дохідність та ризик (стандартне відхилення) для інвестиційного портфеля, що складається з кількох активів з різними характеристиками.

№ з/п	Тема практичного заняття	Ключові питання та завдання
		<ul style="list-style-type: none"> Визначити оптимальну структуру портфеля з використанням спрощеної моделі (наприклад, Марковця) для мінімізації ризику при заданому рівні доходності.
4.	Теорія ділових ігор як засіб оцінки ступеню ризику	<ul style="list-style-type: none"> Як матричні ігри допомагають моделювати та аналізувати ризиковані ситуації з участю кількох суб'єктів з різними інтересами? Завдання: Скласти та проаналізувати платіжну матрицю для простої ділової ситуації з двома учасниками (наприклад, "підприємство-конкурент"). Визначити оптимальну стратегію поведінки (максимінну, мінімаксу) для одного з учасників, оцінивши при цьому ступінь ризику кожної стратегії.
5.	Моделювання економічного ризику на базі концепції теорії гри	<ul style="list-style-type: none"> Як можна застосувати концепції теорії ігор (наприклад, дилема в'язня, гра з природою) для моделювання реальних економічних ризиків? Завдання: Змоделювати ситуацію інвестиційного вибору у вигляді "гри з природою", де "гравцем" є інвестор, а "природою" – різні стани ринку. Провести аналіз за критеріями: Лапласа, Вальда (максимін), Севіджа (мінімаксного жалю), Гурвіца та прийняти рішення в умовах ризику та невизначеності.
6.	Хеджування валютних ризиків	<ul style="list-style-type: none"> Які інструменти хеджування (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи) є найефективнішими для мінімізації валютних ризиків? Завдання: Розрахувати потенційний фінансовий результат від експортної операції в євро для українського підприємства з урахуванням різних сценаріїв зміни курсу USD/UAH. Розробити стратегію хеджування валютного ризику за допомогою форвардного контракту або валютного опціону, порівнявши витрати та ефективність кожного методу.
7.	Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень	<ul style="list-style-type: none"> Як врахувати фактор ризику в традиційних методах оцінки інвестиційних проектів (NPV, IRR, PI)? Завдання: Провести аналіз інвестиційного проекту: розрахувати чисту приведену вартість (NPV) для базового сценарію, а потім з використанням аналізу чутливості оцінити, як зміни ключових змінних (обсяг продажів, ціна, витрати) впливають на результат, виявляючи найбільш ризиковані параметри.

№ з/п	Тема практичного заняття	Ключові питання та завдання
		<ul style="list-style-type: none"> • Обґрунтувати рішення про доцільність реалізації проекту на основі аналізу ризиків.
8.	Виробничі ризики	<ul style="list-style-type: none"> • Які основні джерела виробничих ризиків та як їх можна ідентифікувати? • Завдання: На основі опису технологічного процесу скласти карту виробничих ризиків, ідентифікувавши потенційні небезпеки на кожному етапі (постачання, виробництво, контроль якості). • Для ключового виробничого ризику (наприклад, зупинки обладнання) провести оцінку ймовірності настання та величини потенційних збитків, запропонувати заходи з мінімізації (модернізація, резервування, планове ТО).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вид роботи	Сутність
Опрацювання теоретичного матеріалу	Самостійне вивчення основних понять, категорій і механізмів страхування; аналіз законодавчих актів та нормативних документів; опрацювання рекомендованої літератури, електронних ресурсів і матеріалів, необхідних для засвоєння тем освітньої компоненти.
Підготовка до практичних занять	Опрацювання методичних вказівок; виконання розрахункових завдань, аналіз ситуаційних кейсів і практичних прикладів; підготовка до обговорення тем і проблем страхування; аналіз даних страхових фондів, законодавчих змін та актуальних подій у сфері страхування.
Виконання індивідуальних завдань	Розроблення аналітичних або дослідницьких робіт; підготовка презентацій, порівняльних оглядів, аналітичних записок чи есе; виконання розрахункових робіт або міні-проектів щодо оцінки ефективності механізмів страхування, у тому числі в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.
Підготовка до підсумкового контролю	Систематизація та узагальнення знань з усіх тем курсу; повторення ключових понять, законодавчих норм та практичних аспектів; виконання тестових і ситуаційних завдань; підготовка до комплексного оцінювання результатів навчання у формі екзамену.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (денна/заочна)

Тема	Лекції, год	Практичні, год	Самостійна робота, год	Всього, год
Тема 1. Економічні ризики: джерела та сутність	4/2	4 /2	16 /24	24/28
Тема 2. Показники ризику та методи його оцінки	4 /2	4 /2	18 /24	26 /28
Тема 3. Ризик і ціна капіталу	4 /2	4 /2	14 /24	22 /28
Тема 4. Валютні ризики	6	4	18 /24	28 /24
Тема 5. Інвестиційні ризики	4	4	18 /24	26 /24
Тема 6. Виробничі ризики	4	4	16 /24	24 /24
Тема 7. Комерційні ризики	4	4	20 /24	16 /24
Всього	30 /6	30 /6	120 /168	180

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання визначаються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/polozhennja-pro-oopnova-redakcija-2024.pdf>)

При викладанні освітньої компоненти для активізації навчального процесу на практичних заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як міні-лекції, кейс-технології, семінари-дискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання. Проведення практичних занять із застосуванням методу аналізу конкретних ситуацій має відмінності від традиційних занять тим, що в його основі лежить аналіз ситуації з виявленням реальної соціальної проблеми, яка може не мати однозначного вирішення.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Формою підсумкового контролю є екзамен. Форма проведення семестрового екзамену – електронне тестування. При проведенні підсумкового контролю у формі електронного тестування використовується набір тестових завдань, які містяться в базі електронних курсів системи дистанційного навчання Moodle для перевірки знань здобувачі освіти.

Методи контролю: усне опитування, поточний контроль, модульний контроль (тести), підсумкове тестування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання відповідно до Положення про контроль і оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/pologennya-pro-kontrol-ta-ocinuvannya-2015.pdf>) та Порядку проведення заліково-екзаменаційної сесії в умовах воєнного стану https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/porjadok_sesija_vijskovij-stan.pdf

Максимальна кількість балів за модуль			
Поточний контроль	Модульний контроль (тести)	Сума балів за модуль	
до 60	до 40	до 100	
Поточний контроль		4 семестр	
1 Виконання поточних кейс-завдань Складові: ● аналіз ситуації та ідентифікація проблеми; ● аргументація та логічність запропонованого рішення ● здатність інтерпретувати нормативні положення у контексті конкретної задачі; ● аналітичність, аргументованість висновків ● оформлення роботи та дотримання вимог		0 – 20 0 -4 0-10 0-3 0-2 0-1	
2 Виконання практичних робіт протягом модулю Складові: ● розуміння теоретичного матеріалу; ● правильність і повнота виконання розрахунків; ● здатність інтерпретувати нормативні положення у контексті конкретної задачі; ● аналітичність, аргументованість висновків ● оформлення роботи та дотримання вимог		0 – 20 0 -4 0-10 0-3 0-2 0-1	
3 Поточне тестування		0 – 20	
підсумок		макс 60	
Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	ECTS оцінка
відмінно – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
добре – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
задовільно - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
незадовільно - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/05/polozhennja-pro-oop-nova-redakcija-2024.pdf>) прозорість, неупередженість оцінювання досягнень студентів є одним із принципів забезпечення якості освітнього процесу

Політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Основні заходи запобігання та виявлення академічного плагіату визначаються Положенням про організацію освітнього процесу Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-oop-ukrduzt-2021.pdf>

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення економічного ризику як категорії. Назвіть його суттєві ознаки та функції в підприємницькій діяльності.
2. Наведіть класифікацію економічних ризиків за місцем їхнього походження. Поясніть особливості кожної групи.
3. Які нові категорії ризиків виникають для підприємств в умовах воєнного стану? Наведіть приклади та їх вплив на бізнес-процеси.
4. У чому полягає сутність принципу інклюзії в контексті ризик-менеджменту та яку роль він відіграє у підвищенні стійкості підприємства?
5. Які основні підходи (якісний та кількісний) використовуються для аналізу ризиків? Охарактеризуйте їх.
6. Що таке "зони ризику" в залежності від величини збитків? Поясніть на прикладі.
7. Опишіть суть та етапи статистичного методу оцінки ризику. Які статистичні показники є найбільш інформативними?
8. У чому полягає метод аналізу доцільності витрат (аналіз чутливості) при проведенні кількісної оцінки ступеня ризику?
9. Як адаптуються класичні методи оцінки ризиків до умов високої невизначеності та дефіциту даних (наприклад, в період відновлення)?
10. Поясніть взаємозв'язок між ризиком та вартістю капіталу компанії. Як рівень ризику впливає на інвестиційні рішення?

11. Що таке диверсифікація? Назвіть її види та поясніть механізм зниження ризику за рахунок диверсифікації портфеля.
12. Як метод коваріації використовується для оцінки ефективності диверсифікації інвестиційного портфеля?
13. Які можливості для залучення капіталу та управління ризиками відкриваються для українських компаній в процесі євроінтеграції?
14. Дайте визначення валютного ризику. Назвіть та охарактеризуйте його основні види (транзакційний, трансляційний, економічний).
15. Які стратегії захисту від валютних ризиків ви знаєте? Порівняйте переваги та недоліки методів хеджування та страхування.
16. Опишіть особливості управління валютними ризиками для експортера та імпортера в умовах нестабільного валютного ринку України.
17. Наведіть класифікацію інвестиційних ризиків за економічною характеристикою та джерелом виникнення.
18. У чому полягає сутність та етапи якісного та кількісного аналізу ризиків інвестиційного проекту?
19. Опишіть логіку класичної моделі оцінки капітальних активів (CAPM). Як вона пов'язує дохідність актива з його ризиком?
20. Що таке кумулятивний підхід до оцінки ризику та в яких випадках його доцільно застосовувати?
21. Які специфічні ризики супроводжують інвестиції у відновлення інфраструктури в постконфліктний період? Як їх можна мінімізувати?
22. Дайте характеристику основних видів виробничих ризиків та їх впливу на операційну діяльність підприємства.
23. Які заходи можна запровадити для мінімізації постачальних ризиків, особливо в умовах дефіциту сировини та логістичних порушень?
24. Охарактеризуйте ризики збуту. Назвіть методи їх прогнозування та запобігання.
25. Як принцип безбар'єрності може бути інтегрований у систему управління виробничими ризиками для підвищення загальної стійкості підприємства?
26. Що таке комерційні ризики? Назвіть основні групи та наведіть приклади маркетингових ризиків.
27. Які ризики виникають при неефективній сегментації ринку або помилковому виборі цільового сегменту?
28. Опишіть ризики, пов'язані з помилковим ціноутворенням та неефективною організацією системи збуту.

29. Які нові ризики генерує цифровізація комерційної діяльності (e-commerce) та як ними керувати?

30. Як побудова інклюзивної комерційної політики впливає на репутаційні ризики та конкурентоспроможність компанії?

31. У чому полягає сутність теорії ігор та як її інструменти (платіжні матриці) застосовуються для оцінки ступеня ризику в умовах стратегічної взаємодії?

32. Які критерії прийняття рішень в умовах невизначеності (Вальда, Севіджа, Гурвіца, Лапласа) ви знаєте та коли кожен з них доречний?

33. Як аналіз чутливості та сценарний аналіз допомагають обґрунтовувати інвестиційні та фінансові рішення?

34. Проаналізуйте роль професійної етики та принципів доброчесності в процесі прийняття ризикованих управлінських рішень.

35. Як знання з ризикології можуть бути застосовані для розробки стратегії стійкого розвитку підприємства або держави в цілому, зокрема з урахуванням Цілей сталого розвитку ООН?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література:

1. Герасимчук В.Г., Шевчук В.Я. Ризик-менеджмент: навч. посіб. Київ : Знання, 2020. 367 с.

2. Крамаренко Г.М., Грищенко Д.В., Беляєва Н.М. Фінансовий ризик-менеджмент: підручник. Київ : Ліра-К, 2022. 412 с.

3. Савченко Т.В., Шеремета М.С. Управління ризиками в бізнесі: навч. посібник. Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 304 с.

4. Стешенко О.Д. Ризикологія: навч. посібник Х.:УкрДАЗТ, 2020.

5. Яременко О.О., Головатий М.Ф. Страхування та ризик-менеджмент: підручник. Київ : Професіонал, 2021. 520 с.

Додаткова література:

6. Башнянин Г.І., Левицький В.М. Ризикологія в фінансах та банківській справі: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 288 с.

7. Інвестиційний ризик-менеджмент: оцінювання, моделі та методи: колективна монографія / за заг. ред. В.С. Мазуренка. Київ : КНЕУ, 2019. 245 с.

8. Мазуренко В.С. Економічна безпека та ризик-менеджмент підприємства в умовах невизначеності: монографія. Київ : ЦУЛ, 2023. 320 с.

Інтернет-ресурси та інформаційні платформи:

- 1 <http://lib.kart.edu.ua/> (Електроний портал УкрДУЗТ)
- 2 <http://portal.rada.gov.ua> (Офіційний портал Верховної Ради України);
- 3 <http://kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України);
- 4 <http://minfin.gov.ua> (Міністерство фінансів України);
- 5 Офіційні документи Національного банку України.: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/risk-management> (Положення про організацію системи управління ризиками в банках України від 18.06.2018 № 91, та ін.)
- 6 <https://nbuv.gov.ua/> Електроний каталог Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Матеріально-технічне забезпечення. На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@kart.edu.ua) на Office365.

Інформаційне забезпечення: конспект лекцій, електронна бібліотека навчальної літератури, презентації окремих тем, банк тестів, методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів

ВІДОМОСТІ ПРО РОЗРОБНИКІВ

Стешенко О.Д., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

ВНЕСЕННЯ ЗМІН

<i>Засідання кафедри ФОіА</i>	<i>Протокол №1 від 29.082025 р</i>	